

WYCIĄG Z PROTOKOŁU

Dnia 2 września 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Skoczowska (przewodniczący)

SSN Jerzy Grubba

SSN Marek Pietruszyński (sprawozdawca)

Protokolant Anna Kuras

Sprawę wywołano o godzinie 12:40.

Sąd Najwyższy postanowił:

1. Na podstawie art. 531 § 1 k.p.k. w zw. z art. 529 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. kasację pełnomocnika oskarżycieli posiłkowych subsydiarnych pozostawić bez rozpoznania, wobec istnienia okoliczności wyłączającej ściganie oskarżonych oraz niemożności orzeczenia na korzyść oskarżonych;

2. na podstawie art. 637a k.p.k. w zw. z art. 637 k.p.k. w zw. z art. 640 k.p.k. w zw. z art. 430 k.p.k. kosztami postępowania kasacyjnego obciążyć oskarżycieli posiłkowych subsydiarnych w częściach na nich przypadających.

UZASADNIENIE

Problem dopuszczalności kasacji wywiedzionej przez pełnomocnika oskarżycieli posiłkowych subsydiarnych wyłonił się w następującym układzie procesowym.

Prokuratura Rejonowa w P. prowadziła, z zawiadomienia złożonego przez B. Spółka Akcyjna i B.Sp. z o.o., postępowania w sprawie ukrywania dokumentów weksla na szkodę B. Spółka Akcyjna & Co Spółka

Komandytowa, sfalszowania weksli oraz usiłowania przywłaszczenia na ich podstawie prawa majątkowego o wartości 47 866 855 zł 68 gr, a więc czynów zakwalifikowanych z art. 276 k.k., art. 310 § 1 k.k. i art. 13§1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. Postanowieniem z dnia 29 czerwca 2015 r. prokurator odmówił wszczęcia śledztwa w tej sprawie, którą to decyzję uchylił na skutek zażalenia pokrzywdzonego Sąd Okręgowy w P.. Wskazana na wstępie prokuratura prowadziła również, z zawiadomienia złożonego przez B. Spółka Akcyjna oraz B. Sp. z o.o. postępowanie dotyczące popełnienia czynów z art. 296 § 1-3 k.k. na szkodę B. Spółka Akcyjna i B. Sp. z o.o. oraz B. Spółka Akcyjna & Co. Spółka Komandytowa w P.. Pierwotnie prokurator odmówił wszczęcia postępowania w tej sprawie, jednakże na skutek wniesionego zażalenia Sąd Okręgowy w P. uchylił postanowienie prokuratora. Oba postępowania zostały połączone do wspólnego prowadzenia.

Postanowieniem z dnia 14 lutego 2017 r., sygn. akt PR 2 Ds. (...) prokurator Prokuratury Rejonowej w P. umorzył śledztwo w sprawie:

I. dokonanego w okresie od 13 listopada 2013 r. do maja 2015 r. przywłaszczenia dwóch dokumentów weksla na szkodę B. Spółka Akcyjna & Co Spółka Komandytowa, podrobienia weksli oraz usiłowania przywłaszczenia na podstawie weksla wystawionego przez wystawcę B. Sp. z o.o. prawa majątkowego o wartości 47 866 855 zł 68 gr na szkodę B. Sp. z o.o., tj. o czyn z art. 276 k.k., art. 310 § 1 k.k. oraz art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 284 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.;

Tym samym postanowieniem umorzono śledztwo także w sprawie:

II. dokonanego w okresie od dnia 4 lutego 2014 r. do dnia 6 lutego 2016 r. w Poznaniu w celu osiągnięcia korzyści poprzez nadużycie uprawnień przez osoby zajmujące się sprawami majątkowymi spółki B. Spółka Akcyjna & Co spółka Komandytowa, B. SA oraz B. Sp. z o.o. wyrządzenia szkody majątkowej w wielkich rozmiarach w wysokości 20 000 000 zł oraz

sprowadzenia bezpośredniego niebezpieczeństwa wyrządzenia szkody w kwocie 55 866 855,68 zł, tj. o czyn z art. 296 § 1 i 1a k.k. w zw. z art. 296 § 2 i 3 k.k.

Postawą umorzenia śledztwa było niestwierdzenie znamion czynu zabronionego (art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k.)

Przedmiotowe postanowienie zaskarżyli w całości B. sp. z o.o. w P. i B. SA w P.. Zaskarżonemu postanowieniu pokrzywdzeni zarzucili obrazę przepisów prawa materialnego z art. 438 pkt 1 k.p.k., tj. naruszenie: art. 284 § 1 w zw. z art. 294 § 1 k.k., art. 296 § 1-3 k.k., art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k., art. 276 k.k., art. 271 § 1 i 3 k.k., art. 310 k.k., ewentualnie – art. 270 § 1 i 2 k.k. poprzez stwierdzenie, że w niniejszej sprawie nie zostały wyczerpane znamiona czynu zabronionego wnosząc o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do dalszego prowadzenia prokuratorowi Prokuratury Rejonowej w P..

Po rozpoznaniu zażalenia Sąd Okręgowy w P., postanowieniem z dnia 8 maja 2017 r., sygn. akt XVI Kp (...) utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie w zakresie pkt I oraz uchylił zaskarżone postanowienie w zakresie pkt II i w tej części przekazał sprawę Prokuratorowi Prokuratury Rejonowej w P. do dalszego prowadzenia.

Pomimo utrzymania w mocy postanowienia o umorzeniu śledztwa o czyn z art. 276 k.k., art. 310 § 1 k.k. oraz art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 284 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. B. sp. z o.o. w P. i B. w P. zdecydowali wnieść w sprawie subsydiarny akt oskarżenia przeciwko:

I. A. D., która oskarżono o to, że:

1) w okresie od 13 listopada 2013 r. do maja 2015 r. w nieustalonym dniu dokonała przywłaszczenia dwóch dokumentów weksli własnych - pierwszego na sumę wekslową 55.000.000 zł i drugiego na sumę wekslową 6.000.000 zł na szkodę B.. spółka komandytowa w P. oraz na szkodę B. S.A. w P. będącej komplementariuszem B.. Sp. k. w P. i w dniu 5 lutego 2014 roku przy

współdziałaniu z bratem M. D. działając jako sprawca kierowniczy przerobiła oba dokumenty weksli własnych dokonując ich indosowania przy braku istnienia podstawy cywilnoprawnej przysporzenia na rzecz A. D. jako osoby fizycznej do majątku osobistego, a następnie usiłowała przywłaszczyć na podstawie pierwszego z weksli opiewającego na sumę wekslową 55.000.000,00 zł prawo majątkowe o wartości 47.866.855,68 zł na szkodę B. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w P. tj. o czyn z art. 276 k.k., art. 310 § 1 k.k. oraz art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 284 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

II. M. D., którego oskarżonego o to, że:

2) w dniu 5 lutego 2014 roku działając wspólnie i w porozumieniu z siostrą A. D. przerobił dwa weksle własne - pierwszy na sumę wekslową 55.000.000 zł i drugi na sumę wekslową 6.000.000 zł dokonując ich indosowania przy braku istnienia podstawy prawnej przysporzenia na rzecz z A. D. jako osoby fizycznej do jej majątku osobistego, czym działał na szkodę B.. spółka komandytowa w P. oraz na szkodę B. S.A. w P. będącej komplementariuszem B.. Sp. k. w P., tj. o czyn z art. 310 § 1 k.k.

Przedmiotowa skarga zasadnicza przeszła kontrolę formalną i merytoryczną, a w konsekwencji przeprowadzone zostało postępowanie sądowe zakończone wyrokiem Sądu Okręgowego w P. z dnia 3 października 2018 r., sygn. akt XVI K (...), którym oboje oskarżonych uniewinniono od zarzucanych im czynów.

Po rozpoznaniu apelacji oskarżycieli posiłkowych subsydiarnych, Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 9 stycznia 2019 r., sygn. akt II AKa (...) zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Z kasacją wystąpił pełnomocnik oskarżycieli posiłkowych subsydiarnych zaskarżając wyrok Sądu odwoławczego w całości i zarzucając rażące naruszenie prawa:

a) obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 276 k.k., art. 310 § 1 k.k. oraz art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 284 § 1 k.k. poprzez przyjęcie, że nie można

przypisać winy oskarżonym A. D. i M. D. w zakresie czynów zarzucanych im aktem oskarżenia, co skutkowało utrzymaniem w mocy wyroku I instancji;

b) obrazę przepisów prawa procesowego:

- art. 439 § 1 pkt. 2 k.p.k. ze względu na przyjęcie przez Sąd II instancji, że nie doszło do nienależytego obsadzenia sądu w postępowaniu pierwszo-instancyjnym;

- art. 433 § 2 k.p.k. poprzez nierozważenie przez Sąd odwoławczy wszystkich wniosków i zarzutów wskazanych w apelacji.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i utrzymanego nim wyroku sądu pierwszej instancji oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu pierwszo-instancyjnym w przypadku stwierdzenia uchybienia wymagającego przeprowadzenia postępowania przez Sąd I instancji od początku, np. naruszenia art. 439 § 1 pkt. 2 k.p.k., ewentualnie – o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi odwoławczemu, w przypadku w którym uchybienie może zostać skorygowane przez Sąd II instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja nie mogła zostać merytorycznie rozpoznana. Na przeszkodzie temu legły unormowania zawarte w art. 439 § 2 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 55 § 1 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 4 października 2019 r. Wniesienie w sprawie subsydiarnego aktu oskarżenia nastąpiło bowiem z oczywistym naruszeniem dyspozycji zdania pierwszego ostatniego z wymienionych przepisów.

Zaskarżone przez pokrzywdzone spółki postanowienie prokuratora Prokuratury Rejonowej w P. z dnia 14 lutego 2017 r., sygn. akt PR 2 Ds. (...) poddane zostało kontroli sądowej i – w zakresie obejmującym umorzenie śledztwa w sprawie o czyn z art. z art. 276 k.k., art. 310 § 1 k.k. oraz art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 284 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. (pkt 1) – zostało postanowieniem Sądu Okręgowego w P. z dnia 8 maja 2017 r., sygn. akt XVI Kp (...) utrzymane w mocy.

Okoliczność ta powoduje, że nie został spełniony warunek „powtórznego wydania postanowienia o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania” (art. 55 § 1 k.p.k.), który – zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą Sądu Najwyższego należy rozumieć, jako ponowne wydanie postanowienia tego samego rodzaju, jak poprzednie uchylone, czyli odpowiednio powtórznego postanowienia o odmowie wszczęcia lub powtórznego postanowienia o umorzeniu postępowania (zob. np. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2000 r., I KZP 9/00, OSNKW 2000, z. 5-6, poz. 42; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2006 r., III KK 371/05, R-OSNKW 2006, poz. 872; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2011 r., III KK 134/11, OSNKW 2011, z. 12, poz. 111 czy np. postanowienia: Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 14 czerwca 2010 r., II AKz 197/10, LEX nr 628243 i Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 25 maja 2011 r., II AKz 227/11, OSA w Łodzi 2011, z. 3, poz. 33, LEX nr 1112515).

Uzupełniając dołączyć należy, iż w aktualnym stanie prawnym możliwość wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia wiąże się ponadto z koniecznością uprzedniego zaskarżenia ponownie wydanego postanowienia o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania do prokuratora nadzrędnego a aktualizuje się dopiero w razie utrzymania przez ten organ zaskarżonego postanowienia w mocy (art. 55 § 1 k.p.k. w brzmieniu od 5 października 2019 r.).

Z tego względu pokrzywdzone spółki nie nabyły uprawnienia do wystąpienia z oskarżeniem posiłkowym subsydiarnym, zaś sama skarga nie została skutecznie wniesiona. Postępowanie sądowe zostało zatem wadliwie wszczęte i toczyło się przy braku skargi uprawnionego oskarżyciela, co uszło uwadze orzekających w sprawie Sądów, mimo że w uzasadnieniu subsydiarnego aktu oskarżenia lojalnie wskazano na znaną linię orzecniczą Sądu Najwyższego wiążącą uprawnienie do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia z koniecznością wydania dwóch tożsamyh postanowień, a więc odpowiednio powtórznego postanowienia o odmowie wszczęcia lub

powtórznego postanowienia o umorzeniu postępowania, której jednak autor aktu oskarżenia, kierując się wykładnią logiczną, nie podzielił.

Konsekwencją takiego uchybienia powinno być uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i umorzenie postępowania. Mogłoby to jednak nastąpić tylko w sytuacji, w której umorzenie postępowania z powodu braku skargi uprawnionego oskarżyciela (art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k.) było dla oskarżonych korzystniejsze, niż to orzeczenie, które obecnie zostało zaskarżone kasacją (art. 439 § 2 k.p.k.). Uwzględniając jednak, że w sprawie zapadł wyrok uniewinniający oboje oskarżonych, a rozstrzygnięcie to zostało przez Sąd odwoławczy utrzymane w mocy, oczywiste jest, iż korzystniejsze dla podmiotów postępowania orzeczenie w tej sprawie zapaść już nie może. Powyższe skutkuje brakiem możliwości merytorycznej oceny podniesionego zarzutu kasacji. Dodatkowo, zgodnie z treścią art. 529 k.p.k. okoliczność wyłączająca ściganie nie stoi na przeszkodzie wniesieniu i rozpoznaniu kasacji na korzyść oskarżonego. A contrario, taka okoliczność, a jest nią przecież brak skargi uprawnionego oskarżyciela, stoi na przeszkodzie wniesieniu i rozpoznaniu kasacji na niekorzyść, chyba, że w realiach sprawy jest możliwe wydanie orzeczenia na korzyść oskarżonego (por. np. postanowienia SN: z dnia 10 marca 2004 r., IV KK 12/04; z dnia 28 marca 2007 r., IV KK 434/06; z dnia 11 grudnia 2013 r., IV KK 337/13; z dnia 29 lipca 2015 r., II KK 98/15, OSNKW 2015/12/102). Taki wypadek, jak już wspomniano, w niniejszej sprawie nie zachodzi.

Z tych powodów należało orzec jak w postanowieniu.